

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผล และ อภิปราย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงสำรวจ คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนมและ

จังหวัดมุกดาหาร ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 14,934 คน จาก 1,309 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ โรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 370 โรงเรียน โดยครูคือผู้ให้ข้อมูล
หลักโรงเรียนละ 1 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครซีและเมอร์
แกน และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร ได้แก่ ครูผู้สอน
ในโรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์เครือข่ายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D)
มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ 7 ขั้นตอน คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ/รูปแบบ/วิธีการ พัฒนาภาวะผู้นำครู โดย
การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 มากำหนดเป็นกรอบ
แนวคิด ในการวิจัย การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ประกอบ วิธีการพัฒนา
และรายละเอียดของพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการ ภาค 11 ในการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน
ประกอบด้วย ขั้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ
และขั้นการศึกษาเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนา รูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถสร้าง
และพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการ ภาค 11 มีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการสร้างรูปแบบ
การพัฒนา และขั้นยืนยันรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผล
ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ
ภาค 11 มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการนำรูปแบบไปทดลองใช้

และขั้นสรุปผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ครั้งนี้ พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 6 องค์ประกอบหลัก 23 องค์ประกอบย่อย และ
104 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1.1 ความเป็นครู มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) มีคุณธรรมจริยธรรม
2) มีจิตวิญญาณของความเป็นครู 3) การให้บริการที่ดี
- 1.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ
คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การร่างหลักสูตร 3) การตรวจสอบ
คุณภาพของหลักสูตร 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การประเมินหลักสูตร
- 1.3 ความเชี่ยวชาญด้านการสอน องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ
1) วิเคราะห์และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ปรับเปลี่ยนและพัฒนาทักษะการสอน 3) มีทักษะ
ในการสื่อสาร 4) การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีในการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล
การเรียนรู้
- 1.4 การพัฒนาตนเอง องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ
1) การฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ความต้องการประสบ
ผลสำเร็จ
- 1.5 การทำงานเป็นทีม องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ คือ
1) มีเป้าหมายร่วมกัน 2) มีส่วนรวมและมีความยืดหยุ่นในการทำงาน 3) ความต้องการ
ประสบความสำเร็จของทีม 4) ความพึงพอใจและแรงจูงใจของทีม
- 1.6 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ
คือ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การสร้างวัฒนธรรมในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม
3) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตบุคคล

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีองค์ประกอบของรูปแบบ มีดังนี้

2.1 หลักการของรูปแบบ หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning) กระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

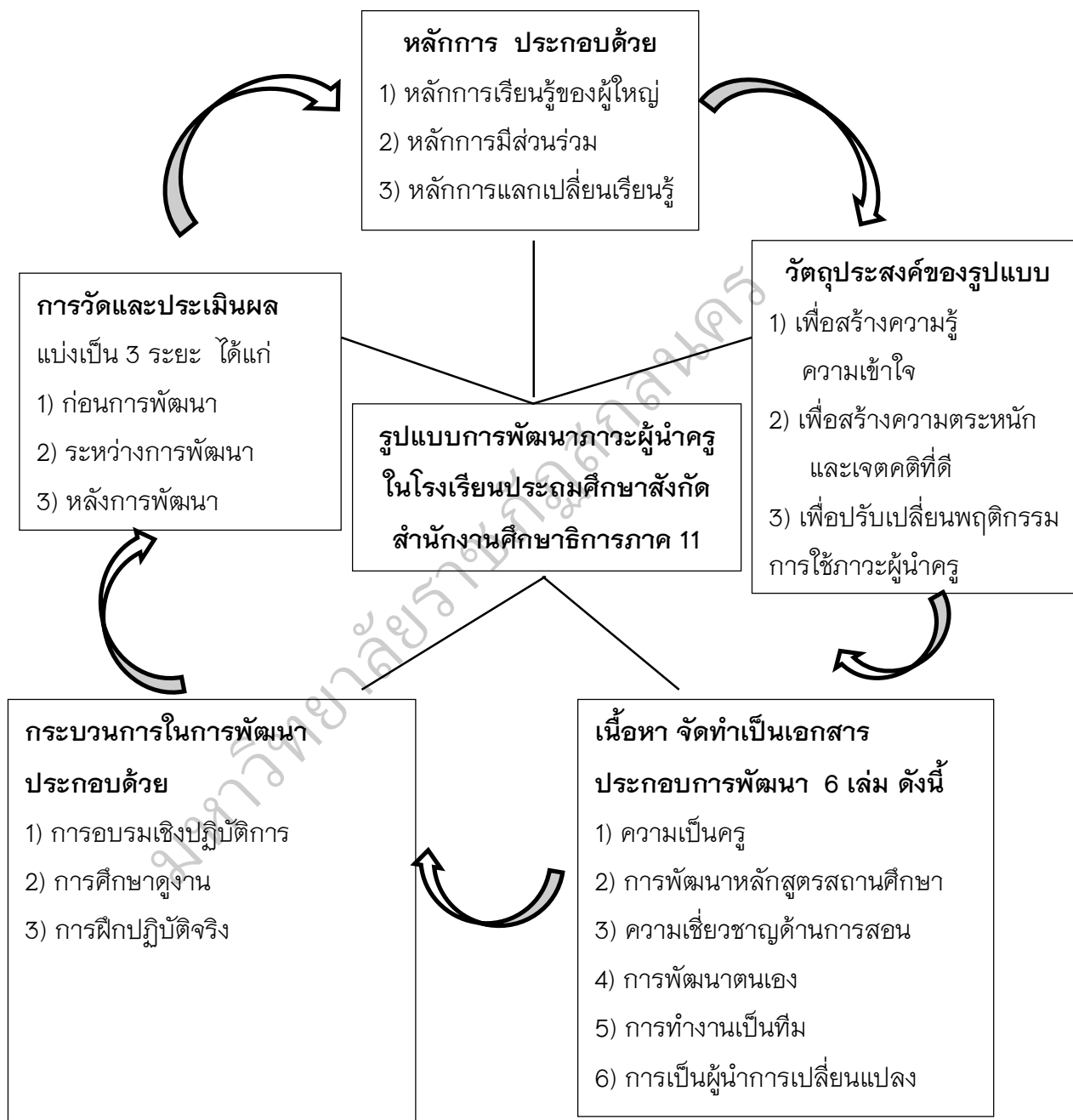
2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หมายถึง เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา 2) เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

2.3 เนื้อหา หมายถึง เนื้อหาสาระในเอกสารประกอบการพัฒนาที่ครอบคลุมองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญทางการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเอกสารประกอบการพัฒนา ประกอบด้วย ระยะเวลา วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินกิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2.4 กระบวนการพัฒนารูปแบบ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน ระยะที่ 2 การศึกษาดูงานประถมศึกษาศึกษาศึกษาดีเด่น โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา และประชุมสรุปผลการศึกษาดูงาน เพื่อวิเคราะห์ หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอนอยู่ และวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาตนเอง ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 36 ชั่วโมง และระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยทำการประเมินหลังจากกลุ่มทดลอง ฝึกปฏิบัติการเสร็จ 1 สัปดาห์

2.5 การวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดผลเพื่อประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในกระบวนการพัฒนา และตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบ

จากการสรุปผลการวิจัยดังกล่าวมาเบื้องต้น สามารถนำเสนอโมเดล
ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ
ภาค 11 โดยแสดงเป็นภาพประกอบ ดังนี้



ภาพประกอบ 16 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน
ประถมศึกษา ตรวจสอบได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$)
พิจารณารายด้าน เรียงตามลำดับองค์ประกอบของรูปแบบ ได้ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ
 $\bar{x} = 4.69$ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ $\bar{x} = 4.73$ 3) เนื้อหา $\bar{x} = 4.69$ 4)
กระบวนการพัฒนา $\bar{x} = 4.69$ 5) การวัดและประเมินผล $\bar{x} = 4.67$

3.2 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการพัฒนาในแต่ละ
องค์ประกอบ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นครู ($\bar{x} = 4.73$)
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.70$) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน ($\bar{x} = 4.70$)
การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 4.67$) การทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 4.62$) การเป็นผู้นำการ
เปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 4.67$) ตามลำดับ

3.3 ค่าดัชนีประสิทธิผล หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษา
ดูงาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการภาค 11 มีการพัฒนาสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.97

3.4 ผลจากการสนทนากับครูผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ครูมีความรู้
ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครู มีความตระหนักถึงการพัฒนาภาวะ
ผู้นำครูครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีคิดใหม่ๆ กระบวนการทำงานที่สามารถนำมาใช้
ในการปฏิบัติงาน สามารถนำภาวะผู้นำไปประยุกต์และปรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง
จนเกิดผลสำเร็จ ที่ส่งผลไปถึงนักเรียนและชุมชน แสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู และงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษา และสามารถ
สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการภาค 11 มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญทางการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม

6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เนื่องจากว่า ภาวะผู้นำครู คือ ลักษณะพฤติกรรมที่ครูได้แสดงออกในการปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ มีอิทธิพลเป็นที่ยอมรับของครูคนอื่น ส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานได้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 13) กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูว่า หมายถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เช่นเดียวกับ อภาภรณ์ ราชพัฒน์ (2554 , หน้า 8) กล่าวถึง ภาวะผู้นำครู ว่าเป็นการแสดงออกของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านมีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบด้านเป็นแบบอย่างทางการสอน องค์ประกอบด้านมีส่วนร่วมในการพัฒนา และองค์ประกอบด้านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง Lieberman and Miller, (2004) ; York-Barr and Duke (2004, p. 260) ; Harris, A. and Muijs, D. (2005, p. 13) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำครูไว้เช่นเดียวกันว่า ภาวะผู้นำครู หมายถึง ความสามารถของครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนใช้บทบาทของผู้นำ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ท่ามกลางครูและครูผู้นำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียน การสอนในชั้นเรียนครูในระดับต่างๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่จะนำหรือเป็นผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำนั้นเป็นการสร้างสถานการณ์ ทำให้บุคคลได้ปฏิบัติกิจกรรม หรือเรียนรู้ร่วมกัน สามารถสร้างหรือพัฒนา และทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้นเป็นการนำ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นครู เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ เนื่องจากว่า ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น “ครู” จะต้องแสดงออกถึงการมีบุคลิกภาพที่ดี มีการประพฤติปฏิบัติตนและวางตัวให้เหมาะสมกับลักษณะการทำงานของตนเอง คืองานสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 84) ได้อธิบายถึงบทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง ลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้ว่าครูผู้สอนจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) มีกิริยาวาจาที่เหมาะสม 2) อารมณ์ดี มีเมตตา 3) ใช้ภาษาแจ่มชัด 4) ขจัดความลำเอียง 5) หลีกเลี่ยงการตำหนิ 6) หมั่นคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ 7) อารมณ์ขันแทรกสร้าง 8) สร้างสัมพันธ์ฉันท์มิตร 9) ติดตามทันโลกเสมอ 10) ค้นความสามารถเด็ก เช่นเดียวกันกับ แนวคิดของ กษมา วรวรรณ ณ อยุธา (2550, หน้า 39 – 41) ได้กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษา ด้านบุคลิกภาพ ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการเรียนรู้ ควรเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้คำพูดและการแสดงออกที่เป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งจะขยายเครือข่ายการจัดการเรียนรู้สู่เพื่อนครูด้วยกันและระบบที่มงาน ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 13-14) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำของครูในคู่มือการประเมินสมรรถนะครูในการปฏิบัติงาน ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการพัฒนาครูตามนโยบายพัฒนาครูทั้งระบบ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู 2) มีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 3) เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) มีการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง 5) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ในทำนองเดียวกัน Katzenmeyer and Moller (2001, p. 24) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิ ต่อความพร้อมที่จะแสดงบทบาทและความรับผิดชอบของครูที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำของครู ซึ่งสอดคล้องไปกับการทำงานตามปกติในโรงเรียน ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย 1) ทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 2) บุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นครู 3) มีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพที่นำหน้าครูคนอื่น 4) มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ 5) ทุ่มเทเวลาและมุ่งมั่นในการเป็นครูผู้นำ 6) การยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนครูจากการปฏิบัติการสอนตามปกติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฎิฎฎฎ ทองเหลา (2553, หน้า 210-214) ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำครู ในการจัดการเรียนรู้หลังการใช้ระบบ ด้านความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของครูในการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูมีความรู้ ความสามารถ เกิดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ครูมีการประชาสัมพันธ์เข้าสังคมได้ดี มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รู้จักและเข้าใจสภาพการณ์ขององค์กร ปฏิบัติงานตามกระบวนการ และขั้นตอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ มีการประเมินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองมีบทบาทขยายความคิดของตนให้ผู้อื่นยอมรับและปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนางาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Collett Bloom

(2005) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักสูตร 2) การสื่อสาร 3) ความเป็นมืออาชีพและบุคลิกภาพ และสอดคล้องกับ Richard Jones (2010) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ 2) การประเมิน 3) หลักสูตร 4) การมีกลยุทธ์ 5) การมีทักษะ 6) การสร้างสรรค์ 7) การตัดสินใจ 8) ความมุ่งมั่น 9) เป้าหมาย และ 10) บุคลิกภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเหมือนองค์ประกอบที่ 1 เนื่องจากว่า ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้นั้น ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ชัดเจน และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ โดยครูจะต้องมีการศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยวัดได้จาก 1) การวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และ 4) การวัดและประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ ข้อบังคับของคุรุสภาว่า ด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพพ.ศ. 2548 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 84) กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานวิชาชีพในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับสาระความรู้และสมรรถนะของครูตามมาตรฐานความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนรู้ และในส่วนของสมรรถนะของการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตร สามารถจัดทำหลักสูตร สามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย และสามารถประเมินหลักสูตรได้ทั้งก่อนและหลังใช้หลักสูตร และสอดคล้องกับแนวคิดของ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550, หน้า 42) ได้กล่าวว่า ในห้องเรียนครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและ เป็นผู้บริหาร เห็นได้จากการแสดงให้เห็นถึงบทบาทของครูในการเป็นครูผู้นำชัดเจนขึ้น เช่น บทบาทการเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูใหม่ บทบาทผู้นำทีมงาน การเป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตร และบทบาทการเป็นผู้ให้การพัฒนาแก่บุคลากรต่างๆ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) ได้กำหนดสมรรถนะครูผู้สอนสำหรับสมรรถนะประจำสายงาน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาพร พิมพิชัย (2556, หน้า 200) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การสร้างและพัฒนาหลักสูตร เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับจารุภัทร บุญส่ง (2556, หน้า 172-174) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการสอน ผลการศึกษาพบว่า

องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำทางการสอน จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ 2) การให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ 3) การสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ประกอบด้วย 1) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ 2) ความสอดคล้องของหลักสูตรและ การสอน ทฤษฎี และการประเมินผล 3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน นอกจากนี้ก็บังงานวิจัยในต่างประเทศของ Harris and Muijs (2005, p. 13-17) ได้สรุปบทบาทของ ภาวะผู้นำครู ซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมถึงเป็นผู้มีบทบาท ด้านหัวหน้าทีมงาน และการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) ครูสามารถนำหลักการของการปรับปรุงโรงเรียนในภาพรวมให้ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติ ในห้องเรียนของตนเอง 2) ภาวะผู้นำในการมีส่วนร่วมครูเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา ซึ่งภาวะผู้นำนี้จะช่วย ให้ครูคนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น และการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และร่วมกันพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายร่วมกัน 3) ครูเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญในโรงเรียนและเป็นคนที่สามารถแสวงหาความร่วมมือกับองค์การภายนอกได้ 4) ครูเป็นผู้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของครูและทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ Gehrke (1991) ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู ไว้ 6 ประการ ดังนี้ 1) การปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) การแสดงความคิดเห็นในวิธีการปฏิบัติของโรงเรียน องค์การและผู้นำ 3) การให้บริการ ในการพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5) การให้บริการการฝึกอบรมแก่เพื่อนร่วมงาน และ 6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกรปฏิบัติงานของครู เช่นเดียวกับ Krug (1992) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำในการจัด การเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล โดยจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การจัดการหลักสูตรและการสอน การสอนถือว่าเป็นการบริการเบื้องต้นของโรงเรียน ดังนั้น ครูจะต้องรู้ขอบข่ายของรายวิชาที่สอนและรู้ความจำเป็นที่ต้องสอนรายวิชานั้นๆ การมีพื้นฐานความรู้กว้างๆ สามารถนำพาผู้อื่นดำเนินการตามพันธกิจโรงเรียนได้ ถือเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นข้อมูลสารสนเทศและทิศทางแก่ครูเกี่ยวกับวิธีสอน และผู้บริหารควรใส่ใจและสนับสนุน การพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง ส่วน Katzenmeyer and Moller (2001, p. 24) ให้ทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมของภาวะผู้นำครูไว้ว่า ภาวะผู้นำครู คือ การที่ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัย Suranna and Moss

(2002) ทำการวิจัยค้นคว้าภาวะผู้นำของครูในการเรียนการสอนวิชาชีวพศู พบว่า ครูผู้มีภาวะผู้นำมีคุณลักษณะเป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ในทำนองเดียวกัน ส่วนแนวคิดของ Hoy และ Hoy (2003) ได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้นำทางการจัดการเรียนรู้ (Instructional Leader) ซึ่งภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ควรเกิดขึ้นเองจากครู ทั้งนี้ครูเป็นผู้ทำการสอนในชั้นเรียน เป็นผู้รู้ดีเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Collett Bloom (2005) และ Richard Jones (2010) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ต้องประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร

องค์ประกอบที่ 3 ความเชี่ยวชาญทางการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 24 ได้ให้แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด เพื่อแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 7) ใช้วิธีการวัดและการประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ ชนาธิป พรกุล (2552) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาตนเอง ได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา และปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอน เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ในขณะที่ครูต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด สอดคล้องกับพิศนา แคมมณี (2553) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด คือ การดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวิธีการและเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ครูมีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม

การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้อาจเป็นวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าซึ่งมีความแปลกมาก ๆ ผู้เรียนยิ่งได้เรียนรู้มาก ดังนั้น สื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจัดเตรียมการเรียนการสอนของครูต้องพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระของการเรียนการสอน รวมทั้ง ต้องเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย และครูมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องทำการวัดและประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง มีวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2551, หน้า 26-30) กล่าวไว้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน สองประการ คือ 1) การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) เพื่อตัดสินผล การเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ สอดคล้องกับ การจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของทีศนา แชมมณี (2553, หน้า 378) ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียน เป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน และเน้นประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนเรียน ควรจะได้รับ มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีบทบาทที่สำคัญในการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย 1) วางแผนการเรียนการสอน 2) ออกแบบการเรียนการสอน 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การใช้วิธีการสอน เทคนิคการสอน 5) รูปแบบการสอน ระบบการสอน 6) สื่อการสอนและ 7) การประเมินผลการเรียนการสอน ดังนั้น ครูจะต้องมีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาตนเอง ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานคือ การพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ เมื่อวิทยาการต่างๆ เจริญก้าวหน้า มีเครื่องมือที่ทันสมัยเกิดขึ้น การปรับตัวเองในการทำงานก็จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงตามไปด้วย การพัฒนาตนเอง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการ

ปฏิบัติงาน ในแง่ความสำคัญของการพัฒนาตนเองของครู ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 7 ว่าด้วยเรื่องครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง ให้เป็นไปตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาตนเองของครู เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานในวิชาชีพ จึงมีความสำคัญ เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (ปราณี รามสูตร, 2548 หน้า 213-218 อ้างอิงมาจาก Lahey, 2001, p. 384 อ้างถึงใน กษมน มังคละศิริ, 2557 หน้า 234) ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้ ขั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physical needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางร่างกายที่มีพลังผลักดันสูงต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการด้านความมั่นคง ความปลอดภัยในตนเอง รวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่นทางจิตใจ ลำดับขั้นที่ 3 ความต้องการความรักความเป็นเจ้าของ (Love belongingness needs) เป็นความต้องการที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อนหรือผู้แวดล้อม ลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือหรือมีชื่อเสียง (Esteem needs) เป็นความต้องการระดับสูง ได้แก่ ความต้องการเด่นในสังคม ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ ความเป็นอิสระ อิสระ เสรีภาพ และการเป็นที่ยอมรับนับถือ ลำดับขั้นที่ 5 ความต้องการตระหนักรู้เข้าใจ สรรพสิ่ง (Need to know and understand) คือ การอยากรู้ อยากเข้าใจ อยากมีความสามารถ ลำดับขั้นที่ 6 ความต้องการทางสุนทรีย์ยะความดีงาม (Aesthetic needs) ได้แก่ ความต้องการบรรลุ ความดีงาม คุณธรรมและความละเอียดอ่อนทางจิตใจ ลำดับขั้นที่ 7 (Self-actualization) ความต้องการได้รับความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการระดับสูงของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความคิดของตน และถือเป็นความฝันสูงสุดของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ การพัฒนาตนเอง ครูจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ครู ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักประจำสายงาน (Functional Competency) เพราะภาวะผู้นำครู ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโดยตรง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนทั้งในด้านวัฒนธรรมการทำงานและคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) ได้กำหนดการพัฒนาตนเองเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของสมรรถนะหลักประจำสายงานของครูผู้สอน ประกอบด้วย 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) จริยธรรมและ

จรรยาบรรณวิชาชีพครู แสดงสอดคล้องกับแนวคิดของ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550, หน้า 42) ที่ว่าในห้องเรียนครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและผู้บริหาร เช่น การบริหารจัดการชั้นเรียนของตนเอง ครูต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารนักเรียนที่ตนเองสอนหรืออับผิตชอบอยู่ เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งล้วนส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วม และมีภาวะผู้นำในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการชั้นเรียนของตนเอง เช่นเดียวกับกับ อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 145) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการศึกษาสามารถคัดสรรองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครูได้ 4 องค์ประกอบคือ 1) มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู 2) เป็นแบบอย่างทางการสอน 3) มีส่วนร่วมในการพัฒนา 4) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเช่นเดียวกับ จีรรัตน์ ธาราสุข (2543, หน้า 12,อ้างถึงใน กษมน มังคละศิริ, 2557 หน้า 233) กล่าวว่า การพัฒนาตนเอง เป็นการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งครูสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การสำรวจและประเมินตนเอง การศึกษาเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงาน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ การแสวงหาข่าวสารจากสื่อมวลชน การศึกษาค้นคว้าและการทำผลงานทางวิชาการ การศึกษาต่อ การศึกษาดูงาน การเข้ารับการศึกษาอบรมและการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 5 การทำงานเป็นทีม หมายถึง การร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่า 1 คน โดยที่สมาชิกทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกันจะทำอะไรแล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์กร การทำงานเป็นทีม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี ดังที่ชาญชัย อาจินสมาจาร (2550, หน้า 80-81) ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำทีม หมายถึง สมาชิกทุกคนในทีม สามารถที่จะเป็นผู้นำและสามารถใช้อิทธิพล เพื่อหลอมรวมให้องค์ประกอบของทีมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยความราบรื่นจนสามารถสร้างพลังขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนเดินทางไปพร้อมๆ กันโดยมีเป้าหมายสูงสุดตามที่กำหนด เขาได้ร่วมกัน คือ ความสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 150 อ้างถึงใน บุญมี ก่อบุญ, 2553 หน้า 37-38) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทีม เป็นภาวะผู้นำที่มีภารกิจในการทำงานร่วมกันของสมาชิก มีการกระจายให้ทีมงาน พัฒนาและกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์ภารกิจใหม่ๆ ขึ้นมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของต่างประเทศ Peter and

Waterman (อ้างถึงใน บุญมี ก่อบุญ, 2553 หน้า 38) ภาวะผู้นำทีม จะไม่มีการสั่งการโดยผู้บังคับบัญชา สมาชิกในทีมจะรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้ได้ผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) ได้กำหนดการพัฒนาตนเองเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการสมรรถนะหลักประจำสายงานของครูผู้สอน ประกอบด้วย 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เช่นเดียวกับ อภาภรณ์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 145) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาสามารถคัดสรรองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครูได้ 4 องค์ประกอบคือ 1) มีการพัฒนาตนเอง และเพื่อนครู 2) เป็นแบบอย่างทางการสอน 3) มีส่วนร่วมในการพัฒนา 4) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556, หน้า 226) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) บุคคล แห่งการเปลี่ยนแปลง 2) แบบอย่างทางการสอน 3) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม 4) มุ่งพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Leithwood and Duke (1999) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูในแง่คุณลักษณะ 6 ด้าน คือ 1) เป็นผู้นำการเรียนการสอน 2) เป็นผู้นำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง 3) เป็นผู้นำการเป็นตัวแบบด้านคุณธรรม 4) เป็นผู้นำการมีส่วนร่วม 5) เป็นผู้นำการบริหารจัดการ 6) เป็นผู้นำการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

องค์ประกอบที่ 6 การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งภาวะผู้นำครูจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ การเป็นผู้ได้รับการยอมรับนับถือ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ดังเช่น ชาญชัย อาจินสมาจาร (2550, หน้า 49) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำและพฤติกรรมภาวะผู้นำ กระตุ้นส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูผู้นำกำหนดให้ครูผู้สอนมีภาวะผู้นำที่สูงขึ้นเพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยครูผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน เพื่อพัฒนาตนเองสู่การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้ และช่วยกันพัฒนาจนเกิดวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และมีการแสดงออกด้วยพฤติกรรมเชิงรุก (Proactive) กล้าที่จะเสี่ยง (Taking risk) กล้าที่จะตัดสินใจ กล้าที่จะยอมรับสิ่งใหม่ๆ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงและมุ่งเน้นผลประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับที่สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) ได้กำหนดการพัฒนาตนเองเป็น ตัวชี้วัดหนึ่งของการสมรรถนะหลักประจำสายงานของครูผู้สอน ประกอบด้วย 1) การมุ่ง ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู เช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 13-14) ที่ได้กำหนดตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ในคู่มือ การประเมินสมรรถนะครูผู้สอนในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการปฏิบัติงานของครูและใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนด กรอบการพัฒนาครู ตามนโยบายพัฒนาครูทั้งระบบ ประกอบด้วย การเป็นบุคคลแห่งการ เปลี่ยนแปลง (Change Agency) มีพฤติกรรมการแสดงออก ดังนี้ 1) ให้ความสนใจต่อ สถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน โดยมีการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ซึ่งเชื่อมโยงกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียนร่วมกับผู้อื่น 2) ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม 3) กระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และร่วมมือในวง กว้าง เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาและวิชาชีพ 4) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบ ขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ นอกจากนี้ อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 145) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการศึกษา สามารถคัดสรรองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครูได้ 4 องค์ประกอบคือ 1) มีการพัฒนา ตนเอง และเพื่อนครู 2) เป็นแบบอย่างทางการสอน 3) มีส่วนร่วมในการพัฒนา 4) เป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชิตภู่ มุ่งนากลาง (2556, หน้า 226) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) บุคคล แห่งการเปลี่ยนแปลง 2) แบบอย่างทางการสอน 3) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม 4) มุ่งพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Leithwood and Duke (1999) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูในแง่คุณลักษณะ 6 ด้าน คือ 1) เป็นผู้นำการเรียนการสอน 2) เป็นผู้นำการ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง 3) เป็นผู้นำการเป็นตัวแบบด้านคุณธรรม 4) เป็นผู้นำการมี ส่วนร่วม 5) เป็นผู้นำการบริหารจัดการ 6) เป็นผู้นำการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่ง องค์ประกอบที่ได้ไม่แตกต่างจากงานวิจัยของ Blasé & Blasé (2001) ที่ศึกษาวิจัย เกี่ยวกับภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้และได้ข้อสรุป ในส่วนผู้นำในการจัดการเรียนรู้เน้น การปฏิบัติที่เห็น ได้ชัดเจนแสดงบทบาทผสมผสานโดยใช้ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และการตัดสินใจร่วมกัน โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำในการ จัดการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในห้องเรียน ทำให้เกิดผลอย่างมากในทาง

ความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากงานวิจัยว่าควรพิจารณาใช้รูปแบบภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องต่อไปนี้ 1) เน้นการเรียนการสอนเป็นอันดับสำคัญที่สุด 2) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การวิเคราะห์และการวิพากษ์ 3) มีการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับงานการเรียนการสอน และ 4) สร้างข้อตกลงของกลุ่มและขององค์กร เช่นเดียวกับงานวิจัยของYork –Barr and Duke (2004, p. 260) ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูให้เป็นครูผู้นำและใช้ภาวะผู้นำ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนเกิดประโยชน์ 4 ประการ คือ 1) เปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การเพิ่มศักยภาพการสอนและการเรียนรู้ 3) ประกาศเกียรติคุณการให้รางวัล 4) การเป็นต้นแบบครูประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีความเหมาะสมที่สามารถนำไปเป็นกรอบในการพัฒนาครูในโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดรวมถึงพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกันอีกด้วย

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผลโดยกระบวนการพัฒนา ดำเนินการเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฐมนิเทศ การประเมินตนเอง และการเรียนรู้จากกรณีศึกษา เป็นการพบปะชี้แจงการดำเนินงาน มีการตอบแบบประเมินภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 6 ด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยยึดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) เป็นเวลา 2 วัน

ระยะที่ 2 ระยะการศึกษาดูงาน โดยศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประชุมและสรุปผลการศึกษาดูงาน เพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติงานของตนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ระยะที่ 3 ระยะฝึกปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 3 สัปดาห์ และมีการติดตามผลการพัฒนาและนิเทศโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างสัปดาห์ละ 4 ครั้ง โดยใช้เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครู

ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 6 เล่ม คือ เล่มที่ 1 ความเป็นครู เล่มที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เล่มที่ 3 ความเชี่ยวชาญด้านการสอน เล่มที่ 4 การพัฒนาตนเอง เล่มที่ 5 การทำงานเป็นทีม เล่มที่ 6 การเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเอกสารแต่ละเล่ม ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งทั้ง 6 เล่มนี้ ใช้ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในระยะที่ 1 – 4 โดยวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ การฝึกปฏิบัติจริง ระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบที่ออกแบบมานี้ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ ตามกระบวนการพัฒนารูปแบบ พบว่ามีค่าคะแนนความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ วรเทพ ภูมิภักดีพรธม (2550, หน้า 149–150) ทำการศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอน คือ 1) การทบทวนวรรณกรรม 2) การสร้างแบบสอบถามการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง 3) การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเหนือผู้นำสำหรับผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 19 คน ด้วยกระบวนการเทคนิคเดลฟาย 4) การตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม 5) การพัฒนาคู่มือกระบวนการฝึกอบรมภาวะผู้นำเหนือผู้นำ และ 6) การทดลองใช้ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน 1 แห่ง เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เช่นเดียวกัน ชวลิต เกิดทิพย์ (2550, หน้า 309) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในภาคใต้ โดยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นสองระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษา และระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีการสร้างรูปแบบ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษา

ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นรู้และตระหนัก 2) ขั้นประเมินการก่อนดำเนินการ 3) ขั้นดำเนินการเปลี่ยนแปลง 4) ขั้นปรับปรุง 5) ขั้นประเมินหลังดำเนินการ 6) ขั้นคงสภาพ

ในทำนองเดียวกันงานวิจัยของ วัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ (2550, หน้า 93-96) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) พบว่า รูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล สำหรับกระบวนการของรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน คือ ระยะก่อนการทดลอง เป็นการ ทำความรู้จักกับนักศึกษาและประเมินพฤติกรรมก่อนใช้รูปแบบการพัฒนา ระยะที่ 2 ระยะ ทดลอง โดยอบรมแบบเข้มอบรมปฏิบัติการต่อเนื่องใช้เวลา 3 วัน และเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาซึ่งจัดรายสัปดาห์ รวม 4 สัปดาห์ และระยะที่ 3 ระยะติดตามผล เป็นระยะ การติดตามผลพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาหลังทดลองใช้ 2 สัปดาห์ เพื่อประเมิน ความคงทนหลังเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2551, หน้า 235-237) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ องค์ประกอบและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการ พัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา มีขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 3) พัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 4) สร้างรูปแบบ การจัดการความรู้ของสถานศึกษา โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน 5) ตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา โดยตรวจสอบความถูกต้อง ของรูปแบบกับผู้ทรงคุณวุฒิ 6) ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบ เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ บุญมี กอบบุญ (2553, หน้า 274) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างรูปแบบ โดยการ วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และขั้นที่ 3 ยืนยันรูปแบบ โดยวิจัยเชิงสำรวจ และมีรูปแบบการพัฒนา ประกอบด้วย องค์ประกอบภาวะผู้นำทีม วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทีม และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ ทีมซึ่งในกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการพัฒนา การ

พัฒนาภาคทฤษฎี การประเมินผล การพัฒนาภาคปฏิบัติ การประเมินผล การสัมมนา เพื่อนำเสนอผลงาน และการสรุปผลการพัฒนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553, หน้า 272-274) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบของกระบวนการพัฒนา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ และระยะที่ 3 ระยะติดตามผล เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศิริพร กุลसानต์ (2557, หน้า 206-207) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการในการพัฒนา ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตรวจสอบได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) พิจารณารายด้าน เรียงตามลำดับองค์ประกอบของรูปแบบ ได้ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ $\bar{x} = 4.69$ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ $\bar{x} = 4.73$ 3) เนื้อหา $\bar{x} = 4.69$ 4) กระบวนการพัฒนา $\bar{x} = 4.69$ 5) การวัดและประเมินผล $\bar{x} = 4.67$

3.2 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความเป็นครู ($\bar{x} = 4.73$) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.70$) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน ($\bar{x} = 4.70$) การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 4.67$) การทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 4.62$) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 4.67$) ตามลำดับ

3.3 ค่าดัชนีประสิทธิผล หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีการพัฒนาสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72.97

3.4 ผลจากการสนทนากับครูผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูมีความตระหนักถึงการพัฒนาภาวะผู้นำครูครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีคิดใหม่ๆ กระบวนการทำงานที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถนำภาวะผู้นำไปประยุกต์และปรับใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง จนเกิดผลสำเร็จ ที่ส่งผลไปถึงนักเรียนและชุมชน แสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครู และงานด้านอื่นๆ ของสถานศึกษา และสามารถ

สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูโรงเรียนประถมศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูโรงเรียนประถมศึกษา และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นครู การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความเชี่ยวชาญด้านการสอน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมถึงครูได้นำความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การประเมินหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับแสงรุณี มีพร (2552, หน้า 121) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาคู่มือการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะแรก คือ การร่างคู่มือโดยการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย ระยะที่ 2 คือ การตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ และระยะที่ 3 คือ การทดลองใช้คู่มือในภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาคู่มือ ได้คู่มือการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 3 ชุด 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อน และหลังการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบ หลังการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าค่าเฉลี่ย ของคะแนนทดสอบก่อนการจัดการความรู้ เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ ร้อยพิลา (2553, หน้า 255-264) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการพัฒนา โดยการสังเคราะห์เอกสาร และสำรวจการใช้สมรรถนะและทักษะภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและยืนยันการพัฒนารูปแบบ ยืนยันและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีรูปแบบการพัฒนา 3 ระยะ คือระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการและ

ระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ก่อนการทดลองใช้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลองใช้ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดและสูงกว่าก่อนการทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับ จินตนา ศรีสารคาม (2554, หน้า 249-275) ศึกษาการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของโปรแกรม ขั้นตอนที่ 2 การปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบและปรับปรุงโปรแกรม ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในขั้นตอน การทดลองใช้โปรแกรมในภาคสนาม และขั้นตอนที่ 5 การทดลองใช้โปรแกรมในภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการประเมินก่อนและหลังการทดลองโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการกับผู้ร่วมโปรแกรม ทุกประเภท เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 2) การเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก 3) ปฏิกริยาของกลุ่มตัวอย่างต่อโครงการ อยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษา เช่นเดียวกับงานวิจัยของวรภัฏญาพิไล แกระหัน (2555, หน้า 221-224) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11 มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด 3 ระยะ 6 ขั้นตอน คือ ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 การร่างและสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 3 ทำการร่างรูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 สร้างรูปแบบ และทำการยืนยันรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาและคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยผู้เชี่ยวชาญ และระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 5 นำรูปแบบที่ได้ไปทดลอง และขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาที่ได้จากการทดลองใช้ แล้วนำมาเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ระยะที่ 1 ก่อนการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินคุณภาพการศึกษา ระยะที่ 2 ระหว่างการทดลอง พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารจัดการหลักสูตร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินคุณภาพ การศึกษา และระยะที่ 3 หลังการทดลอง พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเป็นผู้นำ ที่มีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของ รัชฎาพร พิมพิชัย (2556, หน้า 200) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและสร้าง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การสร้างและ พัฒนาหลักสูตร 2) การกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอน 3) การใช้กลยุทธ์ ในการจัดการเรียนการสอน 4) การมีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และ 5) การวัด และประเมินผล มีรูปแบบการพัฒนา คือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการรูปแบบ การวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ และระยะหลังการปฏิบัติการ ผลของการใช้รูปแบบพบว่า ครูมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนการสอนหลังสูงกว่าก่อน ทดลองใช้รูปแบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556, หน้า 226) ที่ได้ทำการวิจัยพัฒนาภาวะผู้นำครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแบ่งขั้นตอนการวิจัย เป็นระยะ ๆ เช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการ พัฒนาภาวะผู้นำครู ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู มีขั้นตอน ดำเนินการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ 4 ขั้นตอน คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารและวิจัยเชิงสำรวจ ระยะที่ 2 การยกร่างและพัฒนา รูปแบบ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และระยะที่ 3 การทดลอง ใช้รูปแบบ ประกอบด้วย การทดลองใช้รูปแบบกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และกระบวนการพัฒนา รูปแบบ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา การวางแผนพัฒนา การดำเนินการพัฒนา และการประเมินหลังการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) บุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 2) แบบอย่างทางการสอน 3) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม 4) มุ่งพัฒนาผู้เรียน ผลการตรวจสอบยืนยันนัยพหุติกรรมของรูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมและมีความ

เป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกพฤติกรรม ผลของการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การประเมินภาวะผู้นำครูของผู้เข้ารับการพัฒนาโดยรวม หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 206-207) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 องค์ประกอบหลัก การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครู ผลการตรวจสอบยืนยันพฤติกรรมของรูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกพฤติกรรม ผลของการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การประเมินภาวะผู้นำครูของผู้เข้ารับการพัฒนาโดยรวม หลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นก่อนการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูทุกคนต้องตระหนัก เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการชั้นเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณภาพ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีการจัดกิจกรรม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ครูได้วิเคราะห์ อภิปราย เสนอความคิดเห็น พร้อมกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน มีการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอรายงานผลของการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละครั้ง ส่งผลให้การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นในทุกด้าน เห็นได้จากพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ หลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติ ซึ่งการที่ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นเช่นนี้ แสดงว่าครูที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำได้ตระหนัก เห็นคุณค่า และประโยชน์ของการพัฒนาตนเอง รวมถึงนำทักษะและความรู้ที่ได้รับไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วยคือ 1) ความเป็นครู 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ความเชี่ยวชาญด้านการสอน 4) การพัฒนาตนเอง 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย ความเป็นครู การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความเชี่ยวชาญทางการสอน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนั้นควรจัดให้มีการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้แต่ละด้านให้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูได้มีการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในระดับที่สูงขึ้น

1.3 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม และมีประสิทธิผล ทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการพัฒนานี้ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาในภูมิภาคอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครู ในโรงเรียน
ประถมศึกษา ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี